

MARY CHALMONDELEY: ASSZONY A PRAIRIEN.

Az ASSZONY ott állt az ablaknál és kinézett a végtelen prairiere. Kint ritkásan havazott, de ez a kevés hó is elegendő volt ahhoz, hogy még jobban kiemelje a kis faház rozoga falain túl elterülő határtalan pusztaság elhagyatottságát. Olyannak látszott rajta a ház, mint egy kis csónak, ami egy végeláthatatlan, hatalmas tengeren hánykolódik.

Az asszony elgondolkozott. Nem volt szomorú. Tudta, hogy mit tesz, amikor a családi akarat ellenére, ő, a délről való leány, feleségül ment ahhoz az északi emberhez, otthagyva a városi életet, hogy kövesse akár a világ végére is. Azt se bánta, hogy jóval műveltebb, finomabb és idősebb volt az uránál, inkább az kesergett, hogy ilyen szegényes sorba hozta az asszonyt, aki otthon meglehetősen elkényeztetett életet élt. Az asszony csak egyetlen egy dolog miatt bánkódott. Ha ugyan ez a gyenge kis szó kifejezheti szörnyű, nyomott elhagyatottságát és határtalan vágyódását egy gyermek után. Talán akkor kevésbé lett volna rideg ez a faház is és jobban érzett volna benne egy igazi, meghitt kis otthon melege . . .

Igy töprengett s közben kifigyelt a prairiere.

Ó, hányszor állt már itt és gondolta el: Hiszen ha egy gyerekem volna! És talán mégis lesz gyereke! Persze, eleinte alig mert benne hinni. De amint haladt az idő, halvány reménykedése ideges bizonyossággá nőtt. Most már valóság mindez, és oly világosan dereng fel benne, mint a hajnali fény . . . Tavasszal gyereke lesz! Édes, aranyos kis gyereke! . . . Ó, mit jelent neki most már a tél?! Semmit. Vagy legfeljebb közeledést a boldogság felé.

Míntha egy egész világ tört volna össze benne és épült volna új a helyére. És a prairie nyomasztó egyhangúságával és halálosan rideg magányával, szinte eltűnt a tudatából. Ó, tavasszal gyereke lesz! És még nem is merte bevallani az urának!

Mozdulatlanul áldogált a setétedő homályban és igyekezett dobogó szívét megnyugtatni. Sokára észrevett egy mozgó pontot a láthatár szélén. Az ura volt. Lovagolt hazafelé. Hányszor látta már így felbukkanni, egyformán, mintha a világ végéről jönne! Meggyújtotta a lámpát és odatette az ablakba.

Az ura hátravezette a lovat az istállóba, bekötötte a jászolhoz, aztán bejött a szobába. Néhány pillanatig csendben néztek egymásra, ahogy már szokták, aztán az asszony odaborult a vállára.

Kisvártatva a vacsora után nézett, az ura meg fáradtan leereszkedett székbe.

— Talán nehezebben tudtad ma összeszedni a pénzt? — kérdezte az asszony. Az ura ugyanis adószedő volt.

— Tudja Isten — válaszolt az ura tétován. — Talán valamivel nehezebben, mint máskor. De azért megvan az egész az illetékekkel együtt. Igazán

csinos összeget tesz ki . . . — Ügylátszott, mintha másfelé kalandoztak volna a gondolatai.

Az asszony megérezte, hogy valami bántja és abbahagyta a kérdegetést. Az ura szólalt meg végre :

— Ma nem valami jó híreket hallottam Philipstől. Ha még idejében tudomásomra jut és sikerült volna egy pihent lovat kapnom, akkor még ma bementem volna vele a városba . . . Dehát már későre járt. Az út se lett volna valami biztonságos. Meg aztán az is aggasztott, hogy mit képzelsz, mi történt velem, hogy elmaradtam éjtszakára is ennyi sok pénzzel . . . Holnap azonban, mihelyst megvirrad, elindulok.

Anyagi ügyekről beszélgettek. Kis, nehezen kuporgatott pénzüket féltették, ami a szomszédos városban volt befektetve. Ezt látták veszedelemben és ezért kellett volna a férfinak bemenni a városba . . . Pedig hát mi vagy ki volt bárhol is biztonságban, amikor észak és dél között állandóan morajlott egy láthatatlan háború csatazaja? ! A háború ugyan még nem érte el őket, de ahogy egy Európában pusztító földrengés eljut egy másik kontinensre s ott már csak csészéket rezegtet meg, ilyenformán már náluk is megjelent.

— Nem gondolnám, hogy valami nagy baj lenne belőle — mondta bizakodóan az ura, de az arca komor volt, — és éppen nekünk kelljen elveszteni ezt a kis vagyunkát. Hiszen Isten a tudója, hogy milyen nehezen szereztük. Egyébként is azt hiszem, hogyha gyorsan utánajárok és Reynold is segít, még nincs veszve minden. Persze csak az a fontos, hogy idejében utána nézzem és cselekedjen az ember. — Még mindig szórakozottan beszélt, mintha most is állandóan másra gondolna.

Kis idő mulva elővette a táskáját és kezdte kiszedni belőle a pénzekkel tömött zsákocskákat.

— Segítsek átszámolni? — kérdezte az asszony, aki máskor is segített neki az ilyesmiben.

Nekiálltak mind a ketten. Átszámolták a gyűrött, piszkos papírpénzeket, aztán visszarakták őket a különböző címkéjű zacskóba.

— Hála Istennek, megvan az utolsó centig — mondta az ember.

Az asszony hirtelen megszólalt :

— Most jut eszembe, hogyha holnap a mi ügyünkbe jársz el, akkor ezekkel a pénzekkel nem számolhatsz el.

— Igen — mondta a férje és ránézett. — Ezért aggódom éppen, különösen azok után, amiket Philipstől hallottam . . . Nem szeretnék ennyi pénzzel egyedül hagyni, de ügylátszik, kénytelen leszek vele.

Az asszony nem szólt semmit. Magáért ugyan nem aggódott volna, de ez a pénz nem az övék volt, hanem az államé. Ő nem volt olyan ideges, mint az ura, de azért mindig nagy könnyebbséget jelentett neki is, ha már befizették a pénzt és lekerült róluk a felelősség. Hiszen ezekben az időkben, amikor még a fegyver volt az egyedüli jog, ami megvédelmezhetette az embert, egyáltalán nem volt tanácsos ilyen nagy összeget tartani a háznál.

A férfi bosszús idegességgel nézett végig a tele zacskókon.

— Én nem félek — mondta az asszony.

— Fölösleges is — válaszolt neki pillanatnyi habozás után az ura. — Hiszen ha holnap bemegegyek, úgyis azt hiszi mindenki, hogy elszámolni mentem. Engem csak . . .

Nem fejezte be, amit gondolt. De az asszony tudta, hogy a prairie végtelen elhagyatottsága és magánya az, amit latolgat.

Kint a havas éjtszakában egy farkas éles, gyötrő vonítása hangzott.

— Miattam ne bánkódj, én nem félek — felelte mint egy válaszul az asszony.

— Hiszen csak egy éjtszakáról van szó — igyekezett bátorítani az ura.

— Máskor is voltam már egy éjtszakára egyedül.

— Igen, igen — mondta az ura — csak éppen az a félő, hogy ennyi pénzzel maradsz itthon a házban.

— Nem tud róla senki.

— Az igaz. Azt azonban mindenki tudja, hogy meglehetősen sok pénzt szedtem ma össze.

— Azt hiszik, hogy elszámolni mentél a hivatallal, mint máskor.

— Persze, persze — felelte némileg beletörődve a férfi — mit is híhethének mást.

Felkelt a székről és a szerszamos ládájához ment. Az asszony szívét mély, meleg érzések járták, ahogy most közelről látta. — Hát még ha megmondaná neki — gondolta — milyen boldog lenne? ! . . . De az is lehet, hogy még jobban aggódna majd és nem akarná egyedül hagyni . . . Nem, nem szól addig semmit, míg vissza nem jön.

Nehezen tudta elhatározni magát, hogy továbbra is egyedül őrizze meg a titkát. De a végén mégis csak úgy döntött :

— Mégis, nem fogom megmondani neki.

Ezalatt az ura elővette a szerszámait, kiszedett egy darab deszkát a padlóból és az alatta lévő üregbe, egy kétszersületes doboz mellé, amiben néhány értéktárgyukat őrizték, elrejtette a zacskókat. Majd visszahelyezve a deszkát, leszögezte, az asszony pedig egy kis lábszönyeget dobott rá.

Mikor elrakta a szerszámait, odament az asszonyhoz, de az átlényegülést nem vette észre rajta. Az pedig félve, hogy talán a szeméből kiolvashatja, szorosán odabujt hozzá.

— Mihelyst virrad, azonnal indulok — jegyezte meg a férfi — és akkor holnapután még napnyugta előtt hazaérhetek . . . De valamit szeretnék tőled kérni . . . Tudom, hogy örülsz, de meg kell ígéred . . .

— Mit ígérjek meg? — kérdezte szelíden az asszony.

— Azt, hogy amíg odavagyok, nem mész ki a házból és senkit, semmiféle kifogással nem engedsz be. Zárjál be mindent és türelmesen várjál idebent haza.

— Dehát mit is csinálhatnék most odakint?

Az ura türelmetlen mozdulatot tett.

— Meg kell ígéred, hogyha akármilyen történe is, senkit be nem engedsz addig a házba, míg én meg nem érkezem.

— Ahogy kívánod.

— Esküdj meg rá !

Az asszony habozott.

— Esküdj meg rá az én kedvemért — kérte a férfi.

— No jó — felelte mosolyogva az asszony — esküszöm, hogy amíg te odavagy, senkit, semmiféle ürüggyel nem engedek be a házba.

A férfi mélyet sóhajtott, aztán leült a székre. Nagyon fáradtnak látszott . . .

Másnap reggel, még pirkadat előtt, behordott néhány napra való tüzelőt, aztán útnak eredt. Előző éjtszaka újabb hó esett, finom, kristályos, mint a só. De kevés volt s nem jelentett számára különösebb akadályt.

Az asszony utána nézett, amint ellovagolt és csitította magában azt a hangot, amelyik ilyenkor mindig megszólalt benne : — Soha se látod többé s most hallottad utoljára a hangját is ! — Lassan elhallgattatta, aztán a munkája után látott.

Mult a nap, ahogy elmúlni szokott egymásután. Az egyedülállóhoz már hozzászokott s a kis faházban is akadt tennivaló ; különösen, amióta azt ígérte neki, hogy tavaszra már valóságos kis meleg otthonná válik.

Mielőtt ráeszmélt volna, leszállt az este.

Bezárta s elrekesztelte az ajtókat. Majd behajtott a ablaktáblákat. Aztán elrakta a munkáját s leemelve egy könyvet az Orleansból kapottak közül, olvasni kezdett.

Odakint a szél friss havat ígért.

Leengedte kezéből a könyvet és ösztönszerűen figyelni kezdett a szélre.

Úgy tetszett neki, mintha kint tolvajok járnának s óvatosan közelednének a ház felé. Szinte hallotta, hogy valaki az ablaktáblákon motoz a kezével és megpróbálja lenyomni az ajtó kilincset . . .

Sok időt töltött ezzel a mélységes, dermesztő hallgatódzással.

Majd hirtelen egy halk, de tisztán kivehető kopogás hallatszott az ajtón.

Az asszony mozdulatlanra dermedt.

Biztos a szél az — bízta magát, de tudta, hogy nem az.

Pár pillanat múlva ismét hallani lehetett az előbbi kopogást. Most azonban már sürgetőbb és félre nem érthető volt.

Óvatosan odament az ablakhoz és egy hüvelyknyire kinyitotta az ablaktáblát. Az arcát egészen odaszorította az üveghez, de így is csak éppenhogy ki tudta venni a derengő hó-fénynél egy hosszú, köpenyes férfi alakját.

Visszahúzta a táblát, aztán újból rácsavarta a fordítót.

Úgy tetszett neki, mintha nem lepődött volna meg eléggé. Mintha csak most eszmélt volna rá, hogy ő ezt mindig várta, és csak magában képzelte, hogy nem jön soha senki . . .

És most odakint áll. Egy pillanat még s lehet, hogy már idebent lesz !

Kint az idegen újból kopogott s most már még erősebben. Dehát kitől is félne, hogy meghallja, mikor mérföldekre nincs egy teremtett lélek? Legfeljebb valami magányos, kóborló prairie kutya.

Végre látva, hogy más megoldás nincs, az asszony odament az ajtóhoz.

— Van itt valaki? — szólt ki az ajtónyíláson.

Egy gyenge, erőtlen férfi hang felelt :

— Engedjen be.

— Nem engedhetem. Mit akar itt?

Rövid kis szünet.

— Kérem, engedjen be — mondta kérlelve az előbbi hang.

— Mondtam, hogy nem lehet. Kicsoda maga?

— Katona vagyok. Megsebesültem. A bajtársaimhoz akartam menni — s megnevezett egy negyven mérföldnyire északon lévő tábornokot — de eltévesztettem az utat s most már nem tudom továbbvonszolni magamat.

Ismét csend lett.

— Havazni kezd — szólt kint a férfi

— Tudom — felelte az asszony és a férfi kiérezte a hangjából az aggodalmat.

— Nyissa ki az ajtót — kérlelte újból a katona — és nézze meg, vajjon tudnám-e én bántani magát.

Az asszony kinyitotta az ajtót, de a küszöbön megállva, testével elzárta az utat. Istenem, hátha csakugyan végsőveszélyben van ez az ember és hiába könyörög hozzá segítségért?!

A katona ekkor előrejött és odafordította neki az arcát. Sápadt, összetört, és rettenetesen fáradt arca volt. Jobbkarja rossz katonaköpenyével volt beborítva. Hangtalan, néma tekintettel nézett az asszonyra, mintha most már az is mindegy volna neki, hogy az mit határoz.

A fehérlő, gyöngyházzsínű éjszakában csak a friss hópelyhek szálldos-tak barátságosan-szenvedő arcára és bugyolált kezére.

Az asszonyban lassan összeomlott minden ellenállás. Kimondhatatlanul megsajnálta.

Bevezette a szobába s bereteszte mögötte az ajtót. Aztán eléje készítette az asztalra a saját vacsoráját. Ezalatt a katona vastag, piszkos és elkínzott kezét dörzsölgette, míg vissza nem tért belé a vér. Ekkor enni kezdett. Eleinte csak lassan, kínlóva, később növekvő mohósággal, felfalva mindent, amit az asszony eléje rakott.

Csak ekkor kezdett visszatérni belé az élet.

Később az asszony kimosta a sebét — nem volt valami mély — új kötést tett rá és óvatosan eligazította a sínben.

A katona mindezt természetesenek találta.

Majd pokrócokból és takarókból fekvőhelyfélélt hevenyészett neki a hátsó konyhában.

Mikor visszajött, a katona éppen a kandalló előtt állt és mereven nézte a párkányon Lincoln arcképét.

Aztán kihívta, megmutatta neki az ágyat s a katona szótlanul, mint egy kisgyerek, követte. Azt is hallotta, mikor a katona levetette magát az ágyra.

Jóideig tétlenül s idegesen várakozott a szobájában. Aztán odalopódzva az ajtófához, hallgatódzott. A léleketéből azt következtette, hogy alszik . . . De vajjon csakugyan alszik-e s nemcsak ürügy volt ez az egész história sebesülésével és kimerültségével együtt?! Lehet, hogy csapdába jutott. Istenem, mit is tett!

Félénk, következtelen és gyengéd énje azonban állandóan csak azt mondta neki: — Hiába, nem tehetél mást. Ha meghalsz is érte, akkor sem tehetél mást! . . . Hiszen őt is világrahozta valaki, őneki is volt anyja, aki fájdalmasan és boldogan sikoltott fel, amikor megszületett . . . És ott halt volna meg kint, ha be nem engeded. Nem, nem tehetél mást, hiába! . . .

Sokáig ült a tűz mellett. Aztán hirtelen felkelt, óvatosan emelte az ura pisztolyát a kandalló tetejéről és figyelmesen megvizsgálta. A párja a férjénél volt. S úgylátszik, szokása ellenére magával vitte a lőporos-szarút is, mert nem volt a szegen. Rendszerint töltve voltak, de ez most üresen maradt. Pedig . . . Igen, pedig meg mert volna esküdni rá, hogy ezt néhány nappal azelőtt az ura megtöltötte.

Előkereste a saját puskaporát, golyót is vett, s a csövet lefolytva, letette maga mellé.

Kint megcsendült az éj. A hallása most olyan finom volt, hogy azt is meghallotta volna, ha mérföldnyire egy coyota megmozdulna az odújában. Megint csak tovább figyelt, mozdulatlanul, mint azelőtt. Hirtelen nesz ütötte meg a fülét. De csak oly gyengén hallatszott, mintha egy egér kaparászott volna valamelyik távoli szekrény mélyében. A zaj azonban állandó volt . . .

Egyszer csak megszűnt... Vajjon csak képzelődik?... Nem, nem! Most újból hallik. És mintha a konyha felől jönne, ahol a katona alszik.

Felvette a lámpát és kilopózkodott a konyhához. Kezével eltakarva a lámpafényt, nesztelenül felnyitotta az ajtót és belépett. Amint odahajolt az alvó fölé, egy pillanatra szörnyű félelem futott át rajta: a férfi csizmásan feküdt az ágyán!... Hisz akkor ez...

Ahogy azonban jobban szemügyrevette, kezdett megnyugodni. A férfi hanyat feküdt az ágyon, nyitott szájjal s még egy kitörött foga helyét is lehetett látni. Egészen mély kábulatban feküdt. Nem, ő nem lehet a tettes!

Visszament a szobájába, de a katonára nyitva hagyta az ajtót. Alig ült azonban le, megint csak hallotta az előbbi hangot. Most is gyengén hallott, de kivethette, hogy a benyilóból jön. Az ajtónál van valaki és az motoz a zár körül!

Most, hogy nem látta az alvó katonát, újból csak rá gyanakodott. Vajjon csakugyan alszik-e? Hiszen a csizmáit sem húzta le!... És amikor megvetve az ágyát, visszajött, olyan különösen állt ott a kandalló előtt. Talán felhasználta az alkalmat és ő szedte ki a töltést a pisztolyból? Ki tudja? S most felkelt és kinyitotta az ajtót a cinkosának!

Hirtelen felkapta az asztról a fegyvert, aztán letette. Hangtalanabb védelmi eszközre volt szüksége. Felnyitotta az ura szerszámos-ládáját és kivette belőle, nagy, erős pengéjű kését. Igen, lesz ereje, hogy ledöfje vele. S ha az a másik is jönne, azt meg a pisztollyal intézi el.

A katona azonban továbbra is mélyen aludt s most már az asszonyban sem volt semmi kétség.

Megfogta a vállánál a férfit és megrázta. Az nagynehezen, fáradt nyögések közt felnyitotta a szemét.

— Figyeljen ide... — súgta a fülébe az asszony. — Ne szóljon egy szót se! Valaki be akar törni a házba. Keljen fel gyorsan és segítsen.

A katona egy ideig álmosan, fáradtan bámult rá, aztán lassan magához tért.

— Próbálja lehúzni a csizmámat — mondta — én már hiába kísérleteztem vele.

Az asszony utolsó gyanúja is eloszlott. Nagy kínnal ráncigálta lefelé a csizmákat, amik nyilván már hetek óta nem lehettek lent a lábáról.

Közben a férfi azt kérdezte:

— Na és miért akarna betörni ide valaki? Van itt valami, amit elvihetne?

— Van, van — bizonykodott remegve az asszony — nagyon sok pénz van a háznál.

— Jóságos Isten!

Az asszony odanyújtotta neki a pisztolyt. A katona azonban eltolta.

— Mit csináljak vele? Nem tudok célozni ezzel a rossz kezemmel. Inkább adja ide a kést a balba... Maga tud löni?... Igen?! Akkor jó. Most csak az a kérdés, hogy meddig bírja az ajtó?

— Legfeljebb egy-két percig.

— Hát akkor figyeljen ide — adta az utasítást a katona. — Én odaállok a lépcső aljához és elintézem a másodikat, ha ugyan ketten vannak. Az elsőt magára bízom. Ha kinyitja az ajtót, kintről annyi világosság hatol be, hogy lehet majd látni... Csak az a fontos, hogy ne veszítsen egy pillanatot sem. Amint betette a lábát, löjjön!

Úgy beszélt vele, mint a bajtársával. Majd odalopódzott a kis lépcsőhöz és óvatosan elhelyezkedett. Egy-két mozdulatot tett a balkarjával, mintha az erejét próbálná, aztán erősen megmarkolta a kést.

A lámpa kialudt.

Sötét volt, de az ajtó széle körül beszivárgott valami kevéske fény. Néha azonban elsötétedett, mintha valaki előtte járt volna. Aztán a motozás hirtelen megszűnt. Gyenge recsenés hallatszott és a zár engedett.

Óvatosan kinyílt az ajtó és egy férfi lépett be rajta.

Az opálos holdfényben egy pillanatra élesen kirajzolódtak a körvonalai. Az asszony ráirányította a fegyvert és habozás nélkül lőtt. A férfi megrogyott, de felemelkedett. Az asszony újra rátüzelt. Az lerogyott, de kínosan ismét feltérdelt. Az asszony kilőtte rá az utolsó csövet is.

Ekkor az ember szelíden, mintha hiába fáradna, lassan leereszkedett a padlóra és arccal a fal felé fordult. Nem mozdult többé.

A katona kiszaladt a lépcső mellől a mozdulatlan testhez és odafordította a világosságnak.

— Ez bizony meghalt — mondta némi kárörömmel. — Alaposan eltalálta!

Ekkor látta meg csak, hogy a szürke fényben derengő arcot álarc takarja. Megkapta s lerántotta.

Az asszony odament s a katona válla fölött rápillantott.

— Nos, nem ismerte? — kérdezte a katona.

Az asszony egy pillanatig hallgatott. Fegyvere, mely oly jól végezte dolgát, nagyot koppanva, kiesett a kezéből.

— Nem... nem ismertem... — mondta s mereven nézte férje megkövesedett arcát.

Fordította: Zaka Sándor.

Valér Erik fametszete